EVGHENI ONEGHIN sub magia lui Seiji Ozawa

(Costin Popa – 5 aprilie 2009)

Tânguirile corzilor din măsurile introductive ale operei ceaikovskiene, de o rară calitate şi expresivitate de sunet au anunţat o seară de excepţie. Seiji Ozawa la pupitru, probabil cea mai bună garnitură a Orchestrei Operei de Stat din Viena în fosă, o formulă unică! Individualităţi pregnante, echilibru incredibil între partide, sonorităţi de vis într-o stupefiantă omogenitate. Claritate şi coerenţă, tonuri de catifea şi tensiune paroxistică, poetică rafinată şi turbulenţă interioară, estompată lumină a esenţelor extrase din străfundurile sufletului. Ozawa pictează inspirator. Seduce. Pare că este posedat de muzica rusă, de imensa ei spiritualitate, dar nu este aşa. Mi-l amintesc la Bucureşti în Richard Strauss. Aceleaşi desene vrăjite care însufleţesc instrumentişti, solişti, cor, auditoriu. Aceleaşi tălmăciri adâncite, străbătute de spirit profund. Geniu. Sonuri de neuitat. Dansurile, valsarea, mazurca, poloneza, au savoarea tempilor ostoiţi, subsumaţi atmosferei întregului. O atmosferă liniştită sub care se simte frământarea. Muzica nemărginirilor, a răscolirilor de cuget. Există în viziunea lui Ozawa subtilităţile întregii filosofii de viaţă ceaikovskiano-puşkiniene, încifrate în muzică, în text. Naraţiunea are continuitate, rafinamentul lecturii răzbate prin tot şi prin detalii.

În plan tehnic, dacă vreţi, mâna lui Ozawa îşi arată extraordinarul echilibru. Mărturisesc că este pentru prima oară când ascult Orchestra Operei din Viena fără ca soliştii să fie acoperiţi, ştiută fiind intransigenţa instrumentiştilor în a-şi expune puterile. Pasta sonoră s-a plămădit cu cea a vocilor într-o asamblare ideală.

Conflict cu regia

Magul japonez a avut de luptat cu regizorul Falk Richter dar l-a biruit. Muzica lui Ceaikovski a fost cea cuceritoare deşi a întâmpinat reale piedici spre a merge la inimi. Oare cum a putut regizorul să răstoarne climaxul dansului idilic al ţăranilor din primul act şi să aducă în scenă muncitori cărători de lăzi de scule, stahanovişti îmbrăcaţi în uniforme albastre, cu şepci, centuri, bocanci. M-am simţit în plin „elan proletar”, cu „gărzi patriotice” de tristă amintire. Coregrafia nebunească (Joanna Dudley) a fost ca o refulare. Încercând o atmosferă sumbră la balul din ultimul act, intenţionat prevestitoare a finalului, invitaţii au părut mai mult nişte ciocli cu feţe triste, cu mişcări încete şi costume (Martin Kraemer) terne. Câtă nepotrivire cu celebrele ritmuri dansante din orchestră! Am trăit împreună cu întreaga sală un moment de derută. După ultimele acorduri ale polonezei, nimeni nu ştia ce să facă. Dacă se aplauda minunata prestaţie a orchestrei sub bagheta lui Ozawa, elogiile s-ar fi răsfrânt şi asupra mizanscenei care dezamăgise. Ar fi validat atmosfera de parastas, nepotrivită momentului. Unii n-au putut rezista „grevei” demonstrative. Câteva palme, câteva strigăte de bravo. Iată cum a reuşit un regizor derapant să manipuleze, acesta este cuvântul, un public de înaltă calitate, deschis spre artă şi frumos!

Nu a fost însă singura stângăcie, aş numi-o puerilă, a lui Richter. Dorind o simbolistică cât mai puternică, ştiind-o pe romantica Tatiana înconjurată de o lume de gheaţă, depărtată de propriile-i aspiraţii, în marea scenă a scrisorii a plasat-o pe eroină nici mai mult, nici mai puţin decât într-un soi de... iglu. Şi masa de petrecere din scena balului Larinei era tot de gheaţă. Găselniţe inutile... Decorurile, Katrin Hoffmann.

Şi totuşi, autorul mizanscenei nu a ratat tot. Ninge mai tot timpul în acest Oneghin şi nu e rău. Ninge peste inimi împietrite, peste suflete tulburate, peste iubire şi remuşcări, ninge apăsător şi obsedant. Plimbările lui Oneghin cu Tatiana sub fulgii de nea sunt superbe. Cupluri ale însingurării par imobile şi împietrite sub ninsoare. Mi s-a părut concordant cu spiritualitatea care emana din fosă. Prea puţin, însă.

Interpretare desăvârşită

Dar marele merit al lui Falk Richter este că a lucrat extraordinar cu interpreţii. A creat tipuri de personaje perfect încadrate tramei. Impresionează sensibilitatea, visările şi frământările Tatianei, poetica lui Lenski, detaşarea şi rigiditatea învinsului Oneghin, prevestirile doicăi Filipievna. N-ar fi putut să le desăvârşească fără contribuţia unor excelenţi cântăreţi-actori, baritonul Simon Keenlyside (glas frumos timbrat şi omogen, impecabilă ţinută scenică, personaj modern în atitudini), soprana Tamar Iveri (trăire intensă sub imperiul pasiunii fulgerătoare, voce lirico-spinto cu variate nuanţări în cânt), tenorul Ramón Vargas (puţin distant şi exterior la început dar superb în aria Kuda, kuda, cu un filaj măiestrit în final).

Foarte bună mezzosoprana Margareta Hintermeier (Filipievna), bun basul Ain Anger (Prinţul Gremin), pasabilă mezzosoprana Nadia Krasteva (Olga). În rolul de compoziţie al francezului Triquet a fost distribuit tenorul Alexander Kaimbacher iar în cel al Larinei, mezzosoprana Aura Twarowska.

Aşadar, un Evgheni Oneghin ireproşabil muzical şi ca joc scenic. Cu Seiji Ozawa şi orchestranţii săi de neuitat! O proaspătă premieră pe Ring care a rămas însă datoare în privinţa mizanscenei.

Citesc un interviu foarte recent pe care Ioan Holender l-a acordat unui post de radio american. Afirma directorul Operei de Stat din Viena că, dacă ar începe o nouă viaţă, şi-ar dori să conducă o instituţie de concerte, să facă numai muzică, fără să aibă de-a face cu regizorii. Quo vadis, opera?

Ramon Vargas şi Simon Keenlyside
- Foto Wiener Staatsoper

Tamar Iveri
- Foto Wiener Staatsoper